

ra, non modo in nomine suo, sed etiam sibi ipsi a Josepho facta, absque compensatione abire non permiserit? Accedit verisimile esse B. Virginem eximie gratiæ dona et auxilia sponso suo, quem singulariter diligebat, exoptasse, suisque orationibus impetrasse. Nam, si verum est (ut revera est) unum ex efficacissimis mediis ad obtinenda a Deo gratiæ dona, esse devotionem erga Virginem, ejusque intercessionem, qui credi potest Sanctissimum Joseph, Virgini dilectissimum ac devotissimum, per illam non obtinuisse eximiam sanctitatis perfectionem? Refert Nazian., orat. 41 de Sorore Gorgonia, eam unum hoc ad omnia accedere cupiisse, *ut maritus quoque perficeretur, ut sic tota corpore consecraretur, ac non dimidia tantum ex parte initiata discederet, ipsiusque aliquid imperfectum relinquere*, atque hoc precibus ab eo impetrasse, qui voluntatem timentium se facit. Si ergo hoc fuit insigne charitatis in Gorgonia, quod viri imperfectionem, sua quodammodo existimavit, quodque perfectionem ejus desideravit et obtinuit, multo altiori ratione ac modo hujusmodi amor Virgini est attribuendus.

2. Tertio habemus in Evangelio non obscura hujus sanctitatis signa. Primum enim in facto illo Matt. 1, cum sponsam concepisse intellexit, summam animi moderationem et prudentiam ostendit, quod eleganter ponderat Chrys., hom. 4 in Matth., ubi inter alia dicit, quod sicut Christus existens in utero per matrem Joannem sanctificavit, ita per eandem summam quamdam gratiam Josepho communicavit, qua illius difficillimi negotii pondus tam forti ac prudenti animo sustineret, *ac propterea*, inquit, *tantam philosophiam mentis ostendit*. De qua re eleganter etiam loquitur Petrus Chrysol., serm. 143, et alii, quos disput. præced., sect. 2, retuli. Deinde in revelationibus per Gabrielem Archangelum illi factis, tum ejus excellentia et dignitas ostenditur, tum maxime fides et obedientia declaratur. Nam Angelo prius incarnationis mysterium revelanti, et postea fugam in Ægyptum præcipienti, quanquam mysterium esset altissimum, et externa specie res ipsæ inter se non multum coherere viderentur, promptissime et sine ulla hæsitacione credit et obedivit, propter quod Rupert., lib. 1 de Gloria et hon. filii hominis, in Matth., illius fidem cum fide David et Abrahæ comparat, et addit fuisse Joseph usque ad illud tempus *justum virum*, ex tunc vero, *justissimum*, Bernar. etiam, hom. 2 in *Missus est*,

addit comparationem cum patriarcha Joseph, cujus nostrum Joseph dicit *non tantum nomen sortitum esse, sed et castimoniam adeptum, innocentiam assecutum et gratiam*. Elegantissime vero Chrys., hom. 5 in Matt. : *Vidisti, inquit, obedientiam, vidisti animum facile sacris sermonibus fidem accommodantem, vidisti mentem omnino vigilem, et nulla prorsus corruptione violatam*; et hom. 8, plurimum ejus obedientiam exaggerat, quod in re obscura et perplexa nihil prorsus loquatur neque interroget, sed ad nutum obediat, tentationes omnes cum gaudio sustinens. Constat ergo sine ulla dubitatione, hunc virum, excellentissimum quemdam attingisse sanctitatis gradum. Quantum vero vel qualis ille sit, cum nobis non sit revelatum, non potest distinctius dici aut explicari.

3. *Dubium*. — Superest vero ut de questione comparata nonnihil dicamus. Nam licet hæc etiam revelata non sit, et ideo incerta sit, et soli Deo ac beatis cognita, possumus tamen nonnihil probabilibus rationibus aut indiciis conjectare, quod his præsertim temporibus, cum omni rigore explicare oportet. Aliqui enim, pia fortasse devotione moti, nimium asseveranter sanctum Joseph supra omnes Apostolos et Angelorum choros constituunt, ut, videlicet, eo ordine quo a Matth., c. 1, nominantur *Jesus, Maria, Joseph*, eodem in cœlesti gloria sedeant, et perfectione beatitudinis fruantur, quia officio, et dignitate, et amore fuerunt conjunctissimi. Sicut enim humanitas Christi eo abundantior gratiam obtinuit, quo propinquior fuit Verbo, et statim B. Virgo, quæ proxima fuit filio, ita existimatur S. Joseph, quasi tertium locum in abundanti gratia obtinuisse, quia post Virginem propinquissime attingit Christum, familiarisque tractavit, et singularem conjunctionem cum illo habuit. Alii vero, nimium fortasse timidi, temerarium aut etiam erroneum existimant illum Apostolis æquare, nisi fortasse D. Thomæ auctoritate, qui exponens verba illa Pauli, ad Ephes. 1 : *Secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis*, ita exponit, id est, *abundantius fuit quam in aliis*, et subdit : *Ex quo apparet temeritas illorum (ut non dicam) error, qui aliquos Sanctos præsumunt comparare Apostolis in gratia et gloria; manifeste enim patet ex verbis istis, quod Apostoli habent gratiam majorem, quam aliqui alii Sancti, post Christum, et Virginem matrem*. Et infra confirmat ex Apost. ad Rom. 8, dicente : *Nos ip-*

si primitias Spiritus habentes, cum Glos. addente : *Tempore prius, et cæteris abundantius*. Unde iterum concludit : *Temerarium est ergo aliquem Sanctum Apostolis comparare*; et idem sentit super ad Rom. 8, lect. 5, quamvis ibi nullam notam seu censuram adhibeat. Et potest confirmari hæc sententia. Primo, quia gratia novi Testamenti major est quam gratia veteris, et ideo maximum cum maximo comparando, videntur certe Sancti novi Testamenti antiquos excedere; sed Apostoli sunt principes inter Sanctos novi Testamenti; excedunt ergo perfectione Sanctos legis veteris vel naturæ, et ideo expresse D. Thomas illos anteposit Moysi, q. 12 de Verit., a. 14, ad 5, et Abrahæ, Isaac et Jacob., lect. 3, super ad Rom. 11, ubi inquit, propter hanc causam comparare Paulum, Patriarchas radici, Apostolos vero pinguedini olivæ; sed S. Joseph pertinet ad vetus Testamentum, cum ante Christum mortuus fuerit. Confirmatur tandem, quia si Joseph fuisset tam excellens in sanctitate, non permisisset Spiritus Sanctus tanto tempore ignotum esse Ecclesiæ, nec minori religione coli quam Apostolos, et alios insigniores viros.

4. Sed imprimis videndum est an hæc sententia ita absolute intellecta fundamentum habeat in citatis locis Pauli. Verba enim illa ad Ephes. 1 nihil nos cogunt, tum quia verbum illud, *superabundavit in nobis*, perinde est ac si diceretur, quam copiose in nos effusa est, ut Adamus exponit. Hieronymus vero qui legit, *quæ abundavit in nobis*, non solum in Apostolis, sed in omni Ecclesia de Gentibus congregata interpretatur. Chrysostomus vero, serm. 1, utramque expositionem conjungens : *Ubertim, inquit, nobis gratiam impertivit; nequit enim sermonem comprehendere quibus beneficiis amati et honorati sumus*. Et eodem fere modo exponunt Theophy., Theodoret, et reliqui. Ac denique, quamvis de solis Apostolis et per propriissimam comparationem locum exponamus, non oportet intelligi de gratia quoad dona quæ dicuntur gratiæ gratum facientes, sed de gratiis gratis datis quæ ad Apostolicum munus necessariæ fuerunt. Quam expositionem juvant sequentia verba, *Quæ superabundavit in nobis, in omni sapientia et prudentia*, ut D. Ansel. exponere videtur. Alia autem verba ad Rom. 8 : *Nos autem primitias Spiritus habentes*, a multis exponuntur cum Ambr., et Anselm., et Chrysost., qui eleganter hoc tractat serm. 14 ad Rom., de omnibus Christianis, qui dicuntur

habere *primitias Spiritus*, quia habent primos fructus et pinguedinem Spiritus, scilicet veram Dei cognitionem et amorem, ac veræ felicitatis spem. Imo Græci videntur exponere de omnibus hominibus, qui dicuntur habere *primitias Spiritus*, quia habent spiritum rationalem, et ad æternam hæreditatem sunt procreati. Locutus enim Paulus antea fuerat de irrationali creatura, *qui ingemiscit, et parturit usque adhuc*; et statim subdit : *Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes*, etc. Quod si velimus de solis Apostolis verba exponere, illi dicuntur habere *primitias Spiritus*, quia ipsi receperunt prima dona et quasi primos fructus Spiritus in lege gratiæ, itaque quasi ordine temporis primitias acceperunt. Quod si etiam intelligantur de majori Spiritus abundantia (ut Glossa dicit), comparatio intelligi potest fieri cum illis solis, qui eo tempore fuerunt, et post illos futuri erant, ut ita acceperint abundantius, sicut prius, et respectu eorundem. Itaque ex his locis nullum firmum argumentum sumi posse video contra eos qui Sanctum aliquem Apostolis faciunt æqualem.

5. *Joannes Baptista sanctiorne Apostolis fuerit*. — Deinde censura illa D. Thomæ, universaliter et sine ulla exceptione intellecta, neque in se, neque in ejusdem S. Doctoris doctrina potest consistere. Ipse enim super 3 c. Matth., exponens illa verba : *Cujus non sum dignus*, etc., interrogat : *Numquid ergo majores Apostoli Joanne?* respondet : *Non merito, sed officio novi Testamenti*. Et sumpsit ex Anselmo, eodem loco, qui expresse dicit, in cœlo non esse minorem Joannem quam Apostolos, imo esse illis majorem. Confirmat Chrys., hom. 17 in c. 14 Matth.; et Augustinus, serm. 21 de Sanctis, qui est secundus de Nativ. Joan.; et Ambrosius, serm. 64, ubi habet illa verba : *Præcellit cunctis, eminent universis, antecedit Prophetas, supergreditur Patriarchas, et quisquis de muliere est, inferior est Joanne*; ergo non potest doctrina D. Thomæ ita universaliter intelligi, ut nullam liceat exceptionem facere. Quod si aliqua admittitur, non est cur temerarium aut improbabile censeatur S. Joseph excipere, eumque Apostolis comparare, vel etiam præferre. Quia probabile est Josephum, perfectiorem gratiam esse assecutum quam Joannem Baptistam, quia excellentius munus habuisse videtur, et majorem opportunitatem, pluresque occasiones crescendi in gratia et charitate. Et hinc sumitur confirmatio, quia Deus confert gratiam

ministerio et dignitati accommodatam, ut eisdem locis citatis D. Thomas dicit; sed ostendimus probabile esse Josephi munus eo fuisse excellentius quo ad altiorem ordinem pertinuit. Quid ergo mirum quod majorem gratiam acceperit? Et confirmatur tandem, nam l. 8 Constit. Apost., c. 46, alias c. 52, dicunt omnes Apostoli, se elegerunt septem diaconos, ex quibus, dicunt, est B. Martyr Stephanus, qui non minus quam nos Deum dilexit; faciunt ergo Stephanum sibi æqualem in vera sanctitate, quæ in Dei dilectione consistit; ergo non esset temeritas Stephanum alicui Apostolorum æquare; sed non esset præter rationem existimare S. Joseph æqualem Stephano, vel superiorem in sanctitate; ergo.

6. *Joseph cum Apostolis in sanctitate conferri non est temerarium.* — *Responsio.* — In hac igitur comparatione, non existimo esse temerarium neque improbabile, sed pius potius et verisimile, si quis fortasse opinetur, Sanctum hunc reliquos omnes in gratia ac beatitudine antecellere, quia ex Scriptura nihil est quod repugnet, neque in Patribus aliquid reperio. Et si quæ sunt generales locutiones quibus Apostolos præferre videantur, intelligi possunt facere comparationem regulariter cum aliis Sanctis, et non excludere speciale aliquod privilegium, et præsertim loqui de posterioribus Sanctis, non vero de iis omnibus qui cum Christo vixerunt, et ipsis Apostolis contemporanei fuerunt. Deinde ex usu Ecclesiæ et auctoritate nullum potest sumi argumentum; alias concludendum esset, sanctum Josephum esse inferiorem Laurentio, imo et Doctoribus et omnibus Sanctis quos Ecclesia majori solemnitate colit, quod falsum esset, et sine fundamento. Quia Ecclesia non semper nititur majori sanctitate, in modo colendi aliquem Sanctum, alias esset Laurentius existimandus sanctior multis Apostolis; considerat ergo alias rationes et circumstantias, ministerium, videlicet, quod in Ecclesia habuit, singularem aliquam utilitatem, vel Ecclesiæ ædificationem majorem, denique notitiam et cognitionem, et alia hujusmodi. Adde etiam eos præsertim colere qui ad novum Testamentum pertinent. Itaque ex cultu Ecclesiæ non potest efficax argumentum sumi. Aliunde vero conjectura et rationes factæ piæ sunt, et non parum urgentes, quapropter in hac pia existimatione nullum est periculum, nulla temeritas. Nihilominus tamen cordati ac prudentis hominis

esse existimo, nihil temere aut nimium asseveranter affirmare, quia revera ubi deest Scripturæ auctoritas aut Ecclesiæ traditio, nulla potest esse sufficiens certitudo, in re præsertim ex divina electione ac prædestinatione pendente, cujus consilia inscrutabilia sunt, et abditissima mysteria.

7. Multo autem minus censeo esse asserenda, vel credenda quædam privilegia, quæ nonnulli huic Sancto tribuunt, ut fuisse sanctificationem in utero matris, caruisse fomite, vel omni actuali peccato, ut videre licet in Gersonne, sermone quodam de Nativ. Mariæ; et Jacobo Christopol., exponente canticum Virginis. Hæc enim et similia, quæ sunt præter generales canones Scripturæ, non sunt sine convincente ratione, et magna auctoritate Ecclesiæ vel SS. Patrum, approbanda. Denique quæ dona scientiæ aut sapientiæ, aut quæ gratiæ gratis datæ huic Sancto donatæ fuerint, incertum nobis est; illud solum ex Evangelio habemus, recepisse interdum Angelicas illustrationes, et propheticas revelationes. De aliis vero solum dicere possumus, ea ut minimum obesse accepisse, quæ suo munere convenienter obeundo fuerunt opportuna, reliqua vero ignota nobis esse. Unde in his donis et gratiis facile credi potest superatum fuisse hunc Sanctum non solum ab Apostolis, sed etiam ab aliis quibus ad utilitatem Ecclesiæ magis erat necessaria.

8. *Notabile.* — Illud vero advertere non prætermittam, ex quadam satis recepta sententia, probabile fieri, Sanctum hunc corpore et animo glorioso cum Christo regnare, quia, cum ante Christum mortuus fuerit, verisimile est fuisse unum ex illis qui tempore mortis vel resurrectionis Christi surrexerunt, quos multi sentiunt ad immortalem vitam animi et corporis transiisse, ut suo loco dicemus.

QUÆSTIO XXX.

DE B. MARIE VIRGINIS ANNUNTIATIONE, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de annuntiatione B. Mariæ Virginis. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, utrum conveniens fuerit ei annuntiarum quod in ea generandum erat.

Secundo, per quem erat ei hoc annuntiantum.

Tertio, per quem modum ei annuntiarum debebat.

Quarto, de ordine annuntiationis.

ARTICULUS I.

Utrum necessarium fuerit annuntiarum B. Virgini, quod in ea erat generandum¹.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quod non fuerit necessarium B. Virgini annuntiarum quod in ea fiendum erat. Annuntiatio enim ad hoc solum necessaria esse videbatur, ut Virginis consensus haberetur. Sed consensus ejus non videtur necessarius fuisse, quia conceptus Virginis prænuntiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ sine nostro completur arbitrio, ut dicit quædam glossa², Matt. 1. Non ergo necessarium fuit, quod talis annuntiatio fieret.*

2. *Præterea, B. Virgo incarnationis fidem habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis; quia, ut dicitur Rom. 3, justitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes. Sed de eo quod aliquis per certitudinem credit, non indiget ulterius instrui. Ergo B. Virgini non fuit necessarium ut ei incarnatio Filii Dei annuntiaretur.*

3. *Præterea, sicut B. Virgo corporaliter Christum concepit, ita et qualibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. Unde Apostolus dicit, Galat. 3: Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sed illis, qui spiritualiter debent Christum concipere, talis conceptio non annuntiarum. Ergo nec B. Virgini fuit annuntiantum, quod esset in utero conceptura Filium Dei.*

Sed contra est quod habetur Luc. 1, quod Angelus dixit ei: Ecce concipies in utero, et paries filium.

Respondeo dicendum, quod congruum fuit B. Virgini annuntiarum quod esset Christum conceptura. Primo quidem, ut servaretur congruus ordo conjunctionis Filii Dei ad Virginem, ut, scilicet, prius mens ejus de ipso instrueretur, quam carne eum conciperet. Unde August. dicit, in lib. de Virginitate³: Beatior est Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Et postea subdit⁴: Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset. Secundo, ut posset esse certior testis hu-

¹ 3, dist. 3, q. 3, art. 1, q. 1, et dist. 30, art. 4.

² Gloss. ordin. super Matt. 1, super illud: *Ut adimpleretur.*

³ C. 3, a med., tom. 6.

⁴ C. 3, in fine, tom. 6.

jus sacramenti, quando super hoc divinitus erat instructa. Tertio, ut voluntaria sui obsequii munera Deo offerret, ad quod se promptam obtulit, dicens: Ecce ancilla Domini. Quarto, ut ostenderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter Filium Dei et humanam naturam, et ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humane nature.

Ad primum ergo dicendum, quod prophetia prædestinationis completur sine nostro arbitrio causante, non tamen sine nostro arbitrio consentiente.

Ad secundum dicendum, quod B. Virgo expressam fidem habebat incarnationis future; sed cum esset humilis, non tam alta de se sapiebat; et ideo super hoc erat instruenda.

Ad tertium dicendum, quod spirituales conceptionem Christi, quæ est per fidem, præcedit annuntiatio, quæ est ex auditu, ut dicitur Roman. 10. Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere, sed scit veram fidem esse quam accepit.

COMMENTARIUS.

1. *Annuntiatio de Christi conceptione cur Virgini facta.* — Licet D. Thomas de necessitate interroget, respondet tamen fuisse conveniens seu congruum, quia sine ullo dubio non fuit hæc annuntiatio simpliciter necessaria. Potuisset enim Deus sacramentum conceptionis Christi in Virgine perficere, nulla revelatione præmissa, ejusque consensu non expectato; cur enim hoc repugnet? Nullo tamen convenientius fuit eam prius admoneri. Quod quatuor optimis rationibus probat D. Thomas. Primam attigit Leo Papa, serm. 4 de Nativit., dicens: *Virgo regia Davidicæ stirpis eligitur, quæ sacro gravidanda fetu, divinam humanamque prolem prius conciperet mente, quam corpore.* Nam, licet B. Virgo expressam ac distinctam fidem de mysterio incarnationis habuisset, non tamen cognoverat in ipsa, per ipsam, et cum ipsa fuisse perficiendum, donec per Angelum instructa est, ut supra diximus, et docuit Ambrosius, lib. 2 in Luc., c. de Interrog. Mariæ; et August., lib. de S. Virginit., c. 4. Et colligitur ex colloquio inter Mariam et Angelum, præsertim ex Mariæ interrogatione, et ex verbo illo Elisabeth: *Beata, quæ credidisti.* Itaque tunc primum credidit illud mysterium ut ad se pertinens, et ut ex ipsa perficiendum. Oportuit enim ut hoc modo Verbum prius mente con-

ciperet quam carne, cujus propriam et maxime litteralem rationem attingit Leo Papa, in predicto sermone, subdens: *Et ne superni ignara consilii ad inusitatos paveret effectus* (ita enim legendum est juxta emendationes eodices, quamvis alii habeant *affatus*), *quod in ea operandum erat, colloquio discit Angelico*: etenim, si B. Virgo conceptionem filii prius in se fuisset corporaliter experta, quam quid illud esset, unde, a quo, vel cujus rei gratia fieret, intelligeret, merito conturbari posset et pavere.

2. Secunda ratio D. Thom. ex parte nostra assumpta est, factam, scilicet, esse Virgini hanc revelationem, ut posset esse nobis testis et magistra tanti mysterii. Cui addi potest, per hanc revelationem factum esse ut præcipuum testimonium virginitatis ejus, et modi admirabilis quo filium suum concepit, haberemus.

3. Tertia ratio sumpta est ex parte ipsius Virginis, et accommodari etiam potest ex parte ipsius mysterii. Primum enim decuit tantum beneficium summa reverentia ac religione suscipi, et ideo oportuit prius *tam mire fuisse creditum, quam provisum*, ut Leo Papa inquit, sermone 6 de Nativ. Deinde, ipsi Virgini utilissimum fuit ad tantam dignitatem propriis actibus præparari, eamque, quoad fieri poterat, promoveri. Quod in hac angelica annuntiatione præstitit exercendo fidem eximiam, obedientiam, humilitatem, magnanimitatem, singularem prudentiam, seu virginitatis sollicitudinem, ac erga Deum summam quamdam pietatem et amorem. Hi enim et similes actus in illo virgineo colloquio mirabiliter elucent.

4. Quarta ratio D. Thomæ in suavi ordine divinæ providentiæ fundatur. Sicut enim Deus per gratiam suam tametsi efficacissimam, nullam personam ratione utentem ad amicitiam suam sine consensu illius pertrahit, ita, cum per hoc mysterium B. Virgo ad singularem cum Deo conjunctionem ineundam levaretur (futura enim erat veluti Spiritus Sancti sponsa), ad suavam divinæ providentiæ dispositionem pertinuit, voluntarium ejus expectare consensum. Imo addit D. Thomas B. Virginem in eo facto totius humanæ naturæ gessisse personam, et in admirabile matrimonium, quod inter Deum et homines perficiendum erat, consensisse. Unde de hoc mysterio non incongrue intelligitur illud Canticum 3: *Egredimini, et videte, filie Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronavit*

illum mater sua, in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus. Et Petrus Chrysol., serm. 140, sic inquit: *Ad Virginem Deus aligerum portitorem mittit. Nam dat arrham, dotem suscipit, qui fert gratiam, fidem refert, et tradit munera virtutis, qui mox virginei consensus resolvit sponsionem.*

5. *Prophetia prædestinationis quomodo sine nostro impleri arbitrio possit.* — In solutione primi argumenti notanda est illa propositio: *Prophetia prædestinationis sine nostro impleretur arbitrio.* Quæ supponit celebrem illam divisionem prophetiæ in prophetiam præscientiæ, prædestinationis, et comminationis, quam tradidit idem D. Thomas 2. 2, q. 174, art. 1, et q. 12 de Veritate, art. 10. Quæ solet ita explicari, ut prophetia præscientiæ per nostrum arbitrium, prædestinationis autem sine illo compleatur. Hoc vero limitat et explicat D. Thomas in hac solutione, dicens, prophetiam prædestinationis impleri sine nostro arbitrio causante, non tamen sine illo consentiente. Quæ distinctio data est a D. Thoma, ut breviter argumentum expediret. Sciendum vero est, prophetiam prædestinationis generaliter dici posse omnem illam quæ est de effectu a Deo prædefinito, quæ certitudinem accipit ex prædefinitione divina, quæ interdum versari potest circa effectum qui non pendet ex libero arbitrio, nec consentiente, nec operante. Ut, verbi gratia, si Deus prædestinasset infantem justificare absque illius vel alterius operatione. Interdum vero cadere potest in effectum exequendum per liberum arbitrium consentiens, non vero operans seu causans, quale est præsens mysterium; nonnunquam vero esse potest de effectu exequendo per liberum arbitrium consentiens et operans, ut sunt actus liberi arbitrii prædefiniti a Deo, vel effectus supernaturales, quos causa libera, ut instrumentum vel minister Dei, operatur, qui etiam possunt esse prædefiniti. Cum ergo D. Thomas dicit, prophetiam prædestinationis compleri sine nostro arbitrio causante, non vero sine illo consentiente, permissive utrumque intelligendum est. Hoc enim ad argumentum solvendum sufficit, nisi velimus dicere cum eodem D. Thoma, dicto loco de Veritate, ad 6, omnem prophetiam alicujus effectus pendens a libero arbitrio, ut sic esse prophetiam præscientiæ; ut vero fit a Deo, esse prædestinationis; aut effectus supernaturales, quia non pendent ex naturali virtute liberi arbitrii, nunquam dici proprie esse ab illo operante, sed consentiente mo-

tionem Dei. Prior vero doctrina solidior videtur, magisque satisfacere, et clarior est quam ea quam Cajetanus hic notat, quæ non mihi videtur admodum necessaria.

6. Solutio ad secundum, et quæ Cajetanus ibi advertit, supra tractata sunt. In solutione ad 3 notetur illa propositio: *Qui credit, licet non sciat se esse in gratia, scit tamen esse veram fidem quam accepit*; ubi si verbum *scire* proprie cognitionem evidentem significet, ad rei credibilitatem, non ad veritatem referendum est; si tamen solum significet cognitionem certam (ut D. Thomas revera intendit), ponderanda sunt verba ejus. Solum enim dicit eum, qui credit, scire veram esse fidem quam accepit; hoc enim necessarium est credere, quia alias non crederetur objectum esse infallibiliter verum; non tamen dixit D. Thomas eum, qui credit, scire se habere supernaturalem fidem. Quia cum hoc non solum pendeat ex veritate objecti, sed etiam ex modo quo homo assentitur, non potest sub certitudinem fidei cadere. Unde cum D. Thomas ait, *Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere*, non videtur intelligere de sola gratia justificante, sed etiam de ipsa gratia quæ datur ad supernaturaliter credendum, per habitum vel actum infusum; hoc enim potius ad argumentum pertinebat quam illud aliud.

ARTICULUS II.

*Utrum annuntiatio B. Virginis fieri debuerit per Angelum.*¹

1. *Ad secundum sic proceditur. Videtur quod B. Virgini non debuerit annuntiatio fieri per Angelum. Supremis enim Angelis fit revelatio immediate a Deo, ut Dionysius dicit, 7 cap. Cælest. hierar. 2. Sed mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur quod immediate a Deo debuerit sibi annuntiari incarnationis mysterium, et non per Angelum.*

2. *Præterea, si in hoc oportebat servari communem ordinem, secundum quem divina hominibus per Angelos revelantur, similiter divina ad mulierem per virum deferuntur; unde et Apostolus dicit, 1 ad Corinth. 14: Mulieres in Ecclesiis taceant; si quid autem volunt discernere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur quod B. Virgini debuerit annuntiari mys-*

terium incarnationis per aliquem virum, præsertim quia Joseph, vir ejus, super hoc fuit ab Angelo instructus, ut legitur Matth. 1.

3. *Præterea, nullus potest congrue annuntiare quod ignorat. Sed etiam supremi Angeli non plene cognoverunt incarnationis mysterium, unde dicit Dionysius, 7 Cælest. hier. 1, ea eorum persona esse intelligendam questionem quæ ponitur Isai. c. 63: Quis est iste qui venit de Edom? Ergo videtur quod per nullum Angelum potuit convenienter annuntiatio incarnationis fieri.*

4. *Præterea, majora sunt per majores nuntios annuntianda. Sed mysterium incarnationis est maximum inter omnia, quæ per Angelos sunt hominibus annuntiata. Ergo videtur quod si per aliquem Angelum debuit annuntiarī, ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cum sit de ordine Archangelorum, qui est penultimus; unde Ecclesia cantat: Gabrielem Archangelum scimus divinitus te esse affatum. Non ergo hujusmodi annuntiatio per Gabrielem Archangelum convenienter facta est.*

Sed contra est quod dicitur Luc. 1: Missus est Gabriel Angelus a Deo, etc.

*Respondeo dicendum, quod conveniens fuit matri Dei annuntiarī per Angelum divinæ incarnationis mysterium, propter tria. Primo quidem, ut in hoc etiam servaretur divina ordinatio, secundum quam mediantibus Angelis divina ad homines perveniunt. Unde Dionysius dicit, cap. 4 Cælest. hier. 2, quod divinum Jesu benignitatis mysterium Angeli primo edocti sunt; postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiit. Sic ergo divinissimus Gabriel Zachariam quidem docuit, prophetam Joannem ex ipso nasciturum, Mariam autem quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei formationis mysterium. Secundo, hoc fuit conveniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Unde Beda dicit in homil. 3: *Aptum humanæ restorationis principium, ut Angelus a Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam divino; quia prima perditionis humanæ fuit causa, cum serpens a diabolo mitteretur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Tertio, quia hoc congruebat virginitati matris Dei. Unde Hieronymus dicit in serm. Assumpt. 4: Bene Angelus ad Virginem**

¹ A med.

² A med.

³ Gloss. ordin. super Luc., c. 1.

⁴ In 2 fol., a princ. ser., tom. 2.

¹ 3, d. 3, q. 3, art. 2, q. 1 et 2.

² Parum a med.